

Kriterier för tillsyn av fristående förskolor

Likvärdighet

Skollagen och läroplan för förskolan gäller för såväl kommunal som fristående verksamhet. Likvärdighet ska råda mellan dessa på så sätt att alla barn ska garanteras en förskoleverksamhet med god kvalitet oavsett huvudman. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Förskolan ska främja allsidiga kontakter, social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.

För de kommunala förskolorna innebär detta att staden och stadsdelsnämnderna genom egenkontroll ska säkerställa en god verksamhet. Den statliga Skolinspektionen har i uppdrag att genom sin tillsyn kontrollera att kommunen som huvudman tar detta ansvar.

Kommunen har tillsynsansvar för de fristående förskolorna.

Stockholms stad har tagit fram ett självvärderingsverktyg kallat *kvalitetsindikatorn*¹ som även är en del i egenkontrollen av de förskolor som drivs i stadens egen regi. Med hjälp av den bedömer arbetslagen i de kommunala förskolorna årligen hur väl de skapar förutsättningar för barnens utveckling och lärande. Indikatorn består av fem områden med huvudsaklig utgångspunkt i läroplanens område ”*Utveckling och lärande*”. Inom varje område finns en progression beskriven i sex nivåer. På den femte nivån uppfylls läroplanens mål och krav. Den tredje nivån är tänkt att motsvara lägsta godtagbara

¹ Kvalitetsindikatorn och dess kommentarmaterial kan även användas av fristående förskolor och finns att hämta på www.stockholm.se/ef

kvalitet och de kommunala förskolorna skriver egna handlingsplaner om de bedömer att de inte når upp till detta.

För att stärka likvärdigheten används kvalitetsindikatorn som en referens vid bedömning av verksamheten i stadens fristående förskolor.

Kriteriernas innehåll och syfte

Kriterierna utgår från skollagen och förskolans läroplan samt Stockholms stads riktlinjer för godkännande och bidrag till fristående förskola och ska inte i någon del eller i sin helhet uppfattas motsäga dessa eller andra styrdokument och riktlinjer.

Syftet med kriterierna är att ge information om tillsynsinspektionen och att stödja de fristående förskolornas egenkontroll och verksamhetsutveckling.

Även i fristående förskolor ska varje huvudman bedriva *egenkontroll* för att försäkra sig om att verksamheten håller tillräckligt god kvalitet. Förutom det har kommunen ansvar för att genom *tillsyn* kontrollera verksamhetens kvalitet.

Dessa kriterier är framtagna för att förtydliga och synliggöra vad som är lägsta godtagbara kvalitet. Här redovisas de kännetecken inspektörerna kan identifiera och använda som grund för bedömning om en verksamhet i tillräcklig utsträckning lever upp till styrdokumentens krav och intentioner. I de fall verksamheten inte lever upp till dessa krav är det en *brist* som huvudmannen måste åtgärda.

Kriterierna beskriver kännetecken som i tillsynen används med hänsyn till sammanhanget. Vid tillsynen görs *en samlad bedömning* av om förskolan har förutsättningar att uppfylla styrdokumentens krav. Det innebär att även om enskilda delar i verksamheten till synes uppnår en godkänd nivå kan inspektören göra en bedömning som resulterar i en *brist* om inte helheten eller verksamhetens historik stödjer en sammantagen positiv bedömning.

Att tillsynen inte funnit brister som leder till åtgärder betyder inte att tillsynen granskat alla delar i verksamheten eller att verksamheten i alla sina delar lever upp till de grundläggande krav på kvalitet som beskrivs nedan.

1. Barnet i fokus

Barn har rätt till en förskoleverksamhet där de är trygga, bemöts med respekt och aldrig kränks. Barnets bästa ska alltid vara utbildningens utgångspunkt. Förskolan ska därför kunna beskriva på vilket sätt de är lyhörda för barnens behov och intressen samt hur det enskilda barnet ges möjlighet att allt efter förmåga få inflytande över sin vardag i förskolan och ta ansvar för sina egna handlingar.

Förskolan ska erbjuda en god pedagogisk verksamhet, där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. Förskolan ska erbjuda barnen en i förhållande till deras ålder och vistelsetid väl avvägd dagsrytm och miljö.

Barnsäkerhet

I bedömningen av säkerheten i den fysiska miljön ingår att undersöka om verksamheten har ett systematiskt och fungerande arbete inom detta område.

Förskolan ska varje år genomföra en *barnsäkerhetsrund* utifrån en checklista för miljön såväl inom- som utomhus. Den skriftliga redogörelsen från rondens ska vara daterad och det bör framgå vilka rum som kontrollerats. Det ska även framgå i protokollet vad som behöver åtgärdas och vem som är ansvarig. För att senare kunna följa upp vad som har åtgärdats bör det framgå när olika åtgärder har genomförts eller ska genomföras.

Förskolan ska ha *handlingsplaner* för hur personalen ska agera i händelse av brand, olycksfall, om barn försvinner samt vid andra former av kriser och katastrofer. Handlingsplanerna ska uppdateras årligen och förankras hos all personal.

Handlingsplanerna ska finnas lätt tillgängliga på förskolan och det ska finnas fungerande rutiner för hur nyanställda och korttidsvikarier får kännedom om handlingsplanerna. Det är viktigt att förskolan har tillförlitliga barnlistor för barnens ankomst och hemgång som enkelt kan tas med exempelvis vid en utrymning. Dessa listor ska även av andra skäl sparas ett år bakåt i tiden.

På förskolan ska det finnas en planering för hur personalens *kompetens* gällande brandskydd och första hjälpen för barn hålls aktuell. Det bör ske systematiskt och regelbundet vilket innebär att kunskapen på förskolan inom dessa områden på

något sätt bör uppdateras regelbundet och fortbildning genomförs cirka vartannat år.

Anmälningsplikt

All personal ska vara medveten om *anmälningsplikten enligt socialtjänstlagen* och vad den innebär. Förskolan ska ha en rutin för hur man informerar nyanställda om detta och hur man går tillväga vid oro för ett barns välbefinnande.

Plan mot diskriminering och kränkande behandling

Förskolan är skyldig att årligen upprätta planer mot kränkande behandling² och att arbeta för att främja *likabehandling* och motverka alla former av kränkningar. Planeringen ska utgå ifrån en lokal riskinventering och beskriva vilka åtgärder som ska påbörjas eller genomföras under det kommande året för att främja lika rättigheter och möjligheter samt förebygga och förhindra trakasserier.

Resultaten av föregående års insatser ska dokumenteras och utvärderas. Barnen ska göras delaktiga i den årliga kartläggningen och även i planeringen av vilka åtgärder som ska genomföras under det kommande året. Föräldrar ska ges möjlighet till delaktighet.

Tillsynsansvaret gällande förskolans arbete mot kränkande behandling ligger på statens skolinspektion.

Barn i behov av särskilt stöd

I förskolan ska alla barn kunna utvecklas så långt som möjligt utifrån sina egna behov och förutsättningar. Barn som behöver mer hjälp och stöd i sin utveckling än andra ska garanteras det och insatserna ska sättas in så tidigt som möjligt. Det är förskolechefens ansvar att alla barn får den ledning, stimulans och stöd som de behöver. Behöver ett barn särskilt stöd ska det utformas i samverkan med barnets vårdnadshavare.

De barn som har behov av särskilt stöd ska ges det stöd deras speciella behov kräver. Behovet av särskilt stöd är alltid situationsbundet. Det är relaterat till vad som sker i mötet mellan barnet och omgivningen, miljön samt aktiviteter som sker i förskolan. Arbetet med detta ska så långt som möjligt

² Skollagen 6 kap och diskrimineringslagen

utgå ifrån att förskolan med egna resurser gör förändringar i verksamheten och i de förutsättningar man erbjuder barnet. Föräldrarna ska involveras i ett tidigt skede och förskolan ska ha en beredskap för att vid behov komplettera det särskilda stödet med specialkompetens och handledning.

Om förskolan söker tilläggsbelopp för att stödja ett enskilt barn med *omfattande* stödbehov i verksamheten ska en handlingsplan upprättas. Planen ska följas upp, utvärderas och vid behov revideras varje termin. Detta kan leda till förändringar av arbetssätt och insatsens omfattning kommande termin. Målet ska vara att utifrån varje barns behov och förutsättningar *inkludera alla barn i den ordinarie verksamheten* och detta ska ske utifrån barnets egna styrkor och intressen. Tilläggsbeloppet ska enbart användas till det syfte det beviljats. Vid övergången från förskola till förskoleklass och skola finns ett gemensamt ansvar för att övergången och verksamheten blir bra för dessa barn.

2. Personal och barngrupper

Barngruppen ska ha en lämplig sammansättning och storlek och förskolan ska ha ett rimligt antal barn per heltidstjänst utifrån barnens ålder och behov. Om barngruppen överskrider Stockholms stads målsättning (14 barn i småbarnsgrupper eller 18 barn för de äldre förskolebarnen) eller om ålderssammansättningen på annat sätt ställer särskilda krav för barnens utveckling och lärande, måste förskolan kunna redovisa hur arbetet organiseras för att säkerställa en tillfredsställande förskoleverksamhet.

Att kontinuerligt följa personaltätheten, barngruppens sammansättning och storlek i relation till förskolans uppdrag ska vara en del i det systematiska kvalitetsarbetet. Kontinuitet i barn- och personalgrupp är en förutsättning för att barn ska lära och utvecklas i samspel med andra. En sammantagen bedömning av förskolans personaltäthet baseras på om förskolan kan upprätthålla god barnsäkerhet, god pedagogisk nivå och en god omsorg för varje enskilt barn.

I begreppet omsorg ingår även att barnen serveras varierande och näringsriktiga måltider³. Enligt livsmedelsverket är det

³Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet. Prop. 2009/10:165.

viktigt att frukost, lunch och mellanmål serveras på regelbundna tider och att det inte går för lång tid mellan måltiderna⁴.

Förskolechefen

Det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef som har ett särskilt ansvar för att utbildningen utvecklas i enlighet med läroplanens mål. Förskolechefen har även ansvar för förskolans arbetsformer och inre organisation, den pedagogiska miljön, särskilt stöd till enskilda barn och för att utveckla samarbetsformerna med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

Förskolechefen ska genom utbildning och erfarenhet ha pedagogisk insikt i förskolans verksamhet. För att få arbeta som förskolechef krävs pedagogisk utbildning på högskolenivå⁵.

Förskolechefens ledarskap är av avgörande betydelse för förskolans kvalitet. Verksamhetens utveckling kräver ett pedagogiskt ledarskap, som långsiktigt och uthålligt skapar förutsättningar för att arbeta mot uppställda mål och driva ett systematiskt kvalitetsarbete. Det är förskolechefens ansvar att leda, organisera, utveckla och utvärdera förskolans verksamhet i dialog med medarbetarna.

Huvudmannen ska se till att förskolechefen har befogenheter och förutsättningar för att ta det ansvar som ingår i befattningen. Ansvarsfördelningen ska vara tydlig för både personal och föräldrar. Om förskolechefen delegerar vissa beslut och enskilda uppgifter, har förskolechefen kvar sitt yttersta ansvar för verksamheten och för de beslut som fattas.

I de fall en förskolechefs arbetsuppgifter delegeras förutsätts att det finns en tydlig beskrivning av vilka uppgifter som delegerats och till vem uppgifterna har delegerats samt rutiner för återkoppling och uppföljning av det som delegerats. Förskolechefen ansvarar för att den som uppgiften delegerats till har tillräcklig kompetens och förutsättningar att klara uppdraget.

⁴ Bra mat i förskolan, Livsmedelsverket, 2007.

⁵ Skolinspektionen, bedömnings-PM 2014-04-02, Pedagogisk insikt genom utbildning och erfarenhet - behörighetskrav för rektorer och förskolechefer

Förskollärare

Förskolan ska ha en tillräckligt hög andel legitimerade *förskollärare* för att all undervisning av samtliga barn ska kunna bedrivas under ledning av förskollärare. För varje grupp/avdelning bör det finnas minst en förskollärare⁶. Förskollärarna ska även ha förutsättningar att utföra de övriga uppgifter de ges ett särskilt ansvar för enligt läroplanen.

Om förskolan har en låg andel förskollärare krävs särskilda åtgärder för organisera arbetet.

För att skapa goda förutsättningar för nyexaminerade förskollärare ska huvudmannen kunna erbjuda mentor och introduktionsår.

Kravet på legitimation för förskollärare gäller fullt ut från och med den 1 juli 2015. Innan dess finns ett antal övergångsbestämmelser för anställning och behörighet att undervisa.

Om förskolläraren anställts före den 1 juli 2011 gäller att förskolläraren får ansvara för undervisning utan legitimation fram till den 30 juni 2015.

Alla förskollärare som har ingått eller ingår avtal om anställning efter den 1 december 2013 måste vara legitimerade för att få bedriva undervisning. Från den 1 december 2013 måste också förskollärare vara legitimerade för att kunna anställas utan tidsbegränsning. Utan legitimation får förskolläraren endast anställas med tidsbegränsning under högst ett år i taget.

All personal

All personal som arbetar med barnen på förskolan ska ha sådan utbildning eller erfarenhet att barnens utveckling och lärande främjas. Välutbildad och erfaren personal med ett förhållningssätt som överensstämmer med läroplanens värdegrund är viktiga faktorer för samspelet och relationerna i barngruppen.

All personal ska, utom vid entreprenadförhållanden, ha sin *anställning* hos huvudmannen. Huvudmannen ska ha rutiner

⁶ (Stockholms stads riktlinjer för godkännande och bidrag för fristående förskola).

som säkerställer att all personal visat ett giltigt *utdrag ur belastningsregistret* innan anställningsavtalet undertecknas och medarbetaren påbörjar sitt arbete (se vidare stadens riktlinjer för registerkontroll). Registerutdraget får då inte vara äldre än ett år och en kopia ska, enligt stadens riktlinjer, sparas. Vid en tillsynsinspektion granskas registerutdrag och anställningsbevis för anställningar som genomförts under de senaste två åren.

Förskolan ska ha en rutin för hur all personal informeras om den *tystnadsplikt* som gäller.

Huvudmannen ansvarar för att all personal ska ha *förutsättningar* för planering, uppföljning och utvärdering av verksamheten för att kunna ta det ansvar som finns beskrivet för olika befattningar i läroplanen. Likaså ska huvudmannen se till att alla anställda har kännedom om styrdokumentet, blir delaktiga i den lokala utformningen av förskolans dokument samt får den *kompetensutveckling* som krävs för att utveckla verksamheten utifrån lokala behov och förutsättningar.

Om förskolan har låg personaltäthet, en låg andel förskollärare eller en hög personalomsättning ska huvudmannen och förskolechefen kunna redovisa vilka särskilda åtgärder som vidtagits och hur arbetet organiseras för att trots detta skapa förutsättningar för att bedriva och utveckla verksamheten utifrån de nationella målen och riktlinjerna.

Om *personalomsättningen* är hög behöver förskolan särskilt beakta detta i sin organisation och i sin verksamhet för att kunna skapa den stabilitet och kontinuitet som styrdokumentet kräver för barnens omsorg och lärande. Vid planeringen av dagen i form av aktiviteter och rutiner samt om och när barnen delas in i *olika grupperingar* är det viktigt att beakta hur många barn och vuxna varje barn möter och samspelar med under en dag och hur det påverkar barnens utveckling och lärande.

3. Systematiskt kvalitetsarbete

I skollagen anges att utgångspunkten för det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att identifiera inom vilka områden verksamheten behöver förbättras för att öka måluppfyllelsen i förhållande till målen i förskolans läroplan. Arbetet ska dokumenteras för att förskolan över tid ska kunna stämna av

effekterna av utvecklingsarbetet, det vill säga om de åtgärder som genomförts, haft avsedd verkan⁷. Syftet är också att skapa delaktighet och dialog om måluppfyllelsen och om orsakerna till eventuella brister. Ytterst handlar det om att alla barn ska erbjudas en likvärdig utbildning av hög kvalitet.

Huvudmannen har det övergripande ansvaret för det systematiska kvalitetsarbetet. Det innebär att det ska finnas dokumenterade rutiner och underlag för hur arbetet ska bedrivas under året, samt för att övriga förutsättningar för kvalitetsarbetet skapas. Huvudmannen ansvarar även för att det ska finnas skriftliga rutiner för att ta emot, utreda och sammanställa *klagomål*.

Förskolechefen ansvarar för genomförandet av kvalitetsarbetet på enhetsnivå. *Förskollärare* har ett särskilt ansvar i arbetslaget och all *övrig personal* ska vara delaktiga. Det är förskolechefens ansvar att se till att förutsättningar finns, exempelvis genom fungerande mötesformer, planeringstid och tillräcklig kompetens hos personalen.

Som underlag för *utvärdering* ska det på förskolan finnas dokumentation från *uppföljningar* som gjorts under året och *dokumentation* av barnens utveckling och lärande. Förskolan bör i förväg ha definierat vilka former man använder för sin uppföljning så att utvärdering kan genomföras. Även barns och föräldrars synpunkter ska tas med som ett underlag för utvärderingen.

Utvärderingen ska *dokumenteras* och innehålla en samlad bedömning av de resultat som arbetet lett fram till i förhållande till läroplanens mål och värdegrund. Utifrån utvärderingens resultat ska förskolan besluta om vad som behöver förbättras och formulera mål för de utvecklingsområden som prioriterats. När beslut fattas om vilka åtgärder som ska genomföras bör förskolan även ange vilka effekter åtgärderna förväntas ge för barnen.

⁷ Allmänna råd med kommentarer om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet, 2012.

Förskolan ska även ha metoder för att följa upp och dokumentera vilka effekter genomförda åtgärder haft för barnen.

De utvecklingsområden som prioriterats bör ta hänsyn till lokala behov och förutsättningar och det bör framgå vem som ansvarar, huvudman eller förskolechef. Den kompetensutveckling som huvudmannen har ansvar för att kontinuerligt bedriva bör kopplas till dessa identifierade utvecklingsområden.

Den *dokumenterade planering* som görs för förskolans verksamhet ska utgå från läroplanen för förskolan och andra styrdokument men kan även innehålla egna ställningstaganden, värdegrund, visioner och inriktning, i linje med läroplanens mål och värdegrund. Om man väljer att ha avdelningsplaner eller liknande bör dessa även vara kopplade till den övergripande planeringen för de områden där särskilda utvecklingsinsatser ska genomföras.

4. Pedagogisk verksamhet och miljö

Alla barn ska ges den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande och i sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Förskolans verksamhet ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en enhet.

För att uppnå detta ska förskolans verksamhet till *innehåll* och *arbetsätt* utgå från skollagen och förskolans läroplan och de egna lokala förutsättningarna i form av de särskilda utvecklingsområden som prioriterats inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Förskolans läroplan beskriver att det krävs aktiva diskussioner om innebörden i begreppen *kunskap och lärande*. Förskolans arbete ska också bedrivas utifrån en medvetenhet om läroplanens *värdegrund* med likabehandling, genusperspektiv och ett interkulturellt förhållningssätt. För att tillsynen ska kunna anse att detta omsätts i tillräcklig utsträckning i verksamheten behöver den inspekterade förskolan/de som intervjuas ge exempel och/eller beskrivningar av det som följer nedan.

Barnen ska på olika sätt få ta del av alla läroplanens *målområden* som värdegrund, språk, matematik, skapande, naturvetenskap och teknik, se nedan. Detta kan ske genom olika aktiviteter men det krävs även att lärandet ses som en helhet så att det blir mångsidigt och sammanhängande, något som kan förverkligas genom ett *temainriktat arbetssätt*.

Barn lär på många sätt, exempelvis genom *lek*. Leken behöver därför ges stort utrymme och goda förutsättningar. Barnen lär genom förebilder och genom vägledning av vuxna. Det ska finnas *arbetssätt* som utgår ifrån och tillvaratar barnens nyfikenhet, aktivitet, egna intressen och erfarenheter.

Sammanfattningsvis ska förskolan ha tänkt igenom och formulerat *organisationen av verksamhetens innehåll*, olika gruppsammansättningar och aktiviteter. Det ska finnas såväl en kontinuitet som en flexibilitet i organisationen och planeringen. Verksamheten ska ge förutsättningar för att både följa och utmana barnens lärande. Ett flexibelt arbetssätt som anpassas till barnens intressen och behov är avgörande för att barnen ska få det *inflytande* över den pedagogiska verksamheten som läroplanen föreskriver.

Förskolan ska *dokumentera* sin verksamhet på ett sådant sätt att dokumentationen kan utgöra underlag för den planering som nämns ovan och för den utvärdering som beskrivs under *Systematiskt kvalitetsarbete*.

Om förskolan väljer att ha *konfessionella* inslag ska det på ett tydligt sätt framgå hur dessa ingår i förskolans verksamhet och att föräldrarna har rätt att välja om deras barn ska delta i dessa aktiviteter eller inte. Efter ålder och mognad ska även hänsyn tas till barnens egna önskemål.

Arbete med läroplanens målområden

Även om förskolans verksamhet ska ses som en *helhet*, med de förhållningssätt och arbetssätt som beskrivits ovan, finns det några områden som man bör lägga extra vikt vid att fördjupa.

Barn ska få möjlighet att utveckla sin *skapande förmåga och förmåga att uttrycka sig*. För att åstadkomma detta ska barn introduceras till olika skapande aktiviteter, material och uttrycksformer. De ska även själva ha möjlighet att utveckla

dessa förmågor och detta bör integreras i förskolans dagliga verksamhet.

Vidare ska barnen få möjlighet att utveckla sin *språkliga och kommunikativa förmåga*. Varje barn ska utveckla sin språkliga medvetenhet, ett rikt och nyanserat talspråk, förståelse av symboler samt intresse för skriftspråk och läsande. En stor del av verksamheten bör genomföras i mindre grupper för att ge barnen ökat språkutrymme och ska knyta an till förskolans övriga målområden. Barnen ska ha tillgång till litteratur, material för skrivande och IKT⁸. Utbudet av böcker bör väljas med ett genusperspektiv och utifrån förekommande kulturella och språkliga variationer. Litteraturen ska ha en given plats i förskolan som källa till språkstimulans, samtal och reflektion. Högläsning är därför ett viktigt inslag.

Skollagen lyfter särskilt fram att förskolan ska medverka till att barn med ett *annat modersmål* än svenska ska kunna utveckla sitt modersmål och det svenska språket. Förskolan ska inventera den språkliga miljön kring varje barn och ha formulerade arbetsätt för hur man i samverkan med berörda föräldrar bäst ska stödja barnets utveckling såväl i det svenska språket som i modersmålet. Detta ska ske utifrån barnets behov och förskolans förutsättningar och bör genomföras med ett interkulturellt förhållningssätt så att barnen även får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.

Alla förskolor i staden ska även, oavsett inriktning, organisera verksamheten så att samtliga barn ges tillräckliga förutsättningar att lära sig det svenska språket (Språklagen 2009:600 och Stockholms stads riktlinjer för fristående förskola).

Förskolan ska stödja *barns matematiska utveckling*. Barnen ska ha tillgång till ett rikt och varierat material som stimulerar till lek med matematiskt tänkande, sorterande, klassificerande, jämförande och till bygg- och konstruktionslek. Matematiska begrepp som rumsuppfattning, tal och taluppfattning ska synliggöras och tas tillvara i olika rutiner och aktiviteter. Genom att matematiskt tänkande och problemlösning utmanas och involveras i olika delar av verksamheten bidrar det till barnens lärande även på andra områden.

⁸ Informations- och kommunikationsteknologi, den del av IT som bygger på kommunikation mellan människor.

Barnen ska ges möjlighet till lärande om *naturvetenskap och teknik*. För att åstadkomma detta ska de ges goda möjligheter att utforska naturen med växter, djur och naturfenomen samt vardagsfenomen och vardagsteknik bland annat genom experimenterande. Barnen ska ha tillgång till olika verktyg för sitt utforskande och olika former av naturmaterial. IKT ska finnas tillgängligt och bör integreras i arbetet på förskolan.

För att utveckla barnens tänkande krävs personal med kompetens att fånga upp och utmana barnens tankar och teorier.

Pedagogisk miljö och material

Förskolan ska ha sådana lokaler och den utrustning som behövs för att nå syftet med utbildningen. Barn ska erbjudas en trygg omsorg i en god miljö. Förskolans lokaler och pedagogiska miljö ska ge möjlighet för såväl omsorg, vila, avkoppling, lek, rörelse som utveckling och lärande så att skollagens syfte med utbildningen uppfylls.

Lokalernas utformning, utemiljön, liksom det material som erbjuds har stor betydelse för att miljön ska vara en aktiv del i barns utveckling och lärande. Barnen ska ges möjlighet till inflytande över den pedagogiska miljön.

Barnen ska i tillräcklig utsträckning ha tillgång till material *utifrån läroplanens målområden*. Det innebär att material för skapande, byggande och konstruerande samt matematik, böcker och material för skrivande samt material för rollek. Dessutom bör förskolan ha tillgång till material för naturvetenskapligt utforskande, enkel teknik och IKT. Urval och tillgänglighet bör vara genomtänkta ur ett genusperspektiv och utifrån förekommande kulturella variationer.

Miljö och material ska anpassas till nuläget i verksamheten och i barngruppen.

Utomhusverksamhet

Förskolan ska regelbundet bedriva verksamhet utomhus. Om förskolan saknar egen gård och/eller närhet till grönområden ska man särskilt tänka igenom och planera hur man ska leva upp till intentionerna i förskolans läroplan. Enligt Skolverkets allmänna råd för förskolan bör både huvudmannen och

förskolechefen se till att förskolans lokaler och utemiljöer är utvecklande, hälsosamma och säkra.

5. Former för samverkan och information till föräldrar

Förskolan ska informera föräldrarna om förskolans mål och sätt att arbeta. För att ge föräldrarna möjlighet att vara med och aktivt påverka förskolans innehåll är det viktigt att den pedagogiska verksamheten diskuteras under olika former som ger alla föräldrar en reell möjlighet till inflytande.

Föräldrars åsikter ska utgöra en del av underlaget för förskolans utvärderingsarbete. Föräldrarna ska informeras om förskolans klagomålshantering.

Personalen ska fortlöpande föra samtal med barnets vårdnadshavare om barnets trivsel, utveckling och lärande både i och utanför förskolan. Minst en gång varje år ska personalen och barnets vårdnadshavare dessutom genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande (*utvecklingssamtal*). Förskollärare har det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalet. Förskolan behöver ha en planering för samtalets innehåll, utformning och genomförande. Som beskrivits i tidigare avsnitt ska förskolan följa barnens trivsel, utveckling och lärande. Innehållet i samtalet ska bland annat beskriva detta mot bakgrund av den verksamhet barnet varit delaktig i och hur förskolan därigenom skapat förutsättningar för att bidra till barnets utveckling och lärande.

Öppettider

I förskolans information till föräldrarna ska det tydligt framgå att *ramtiden för öppethållande* är kl. 06.30-18.30 även om de aktuella öppettiderna utifrån föräldrarnas behov är kortare. Förskolan ska även ha en rutin för att vid inskolning och därefter återkommande/löpande under barnets förskoletid efterfråga föräldrarnas behov av öppettider, till exempel vid klämdagar och semesterperioder.

Om en förskola har begränsat öppethållande eller helt stänger vid exempelvis planeringsdagar, sommaresemester eller klämdagar ska föräldrar som behöver det erbjudas förskola för sitt barn på annat sätt.

Köregler och krav på öppenhet

Fristående förskolor som inte är med i stadens gemensamma kösystem ska ha egna dokumenterade köregler. Av köreglerna ska framgå att verksamheten är öppen för alla barn som har rätt till motsvarande kommunal plats. Urvalet ska göras på de grunder som utbildningsförvaltningen kan godkänna (8 kap 19 § skollagen). Urvalsgrunder som enligt förarbeten och praxis brukar anses som godtagbara är bl.a. barn i behov av särskilt stöd, syskonförtur, geografisk närhet och anmälningsdatum.

Avsteg kan exempelvis beviljas för föräldrakooperativ som i sin organisation förutsätter att föräldrar deltar aktivt med insatser i form av exempelvis städning, matlagning och jourarbete i barngrupp. Ansökan om avsteg ska göras till utbildningsförvaltningen. Har förskolan medgetts avsteg från öppenhetskravet enligt 8 kap. 18 § skollagen ska det anges i förskolans köregler.

Avgifter

Förskolan ska följa *maxtaxan* och får inte ta ut andra avgifter.

Det innebär exempelvis att förskolan inte ska ta betalt för utflykter eller be föräldrar ta med blöjor. Förskolan ska servera måltider och då ingår även frukost och mellanmål. Det är tillåtet att vid enstaka tillfällen be föräldrar ta med utflyktsmat till barnen, om förskolan erbjuder alternativ för de föräldrar som inte kan eller vill ordna detta.

Samverkan med skolans verksamheter

I Stockholm finns *Riktlinjer för övergångar mellan förskola och skola*⁹ och där beskrivs hur arbetet bör gå till. I alla stadsdelar finns även lokala handlingsplaner för övergången som innefattar de fristående förskolorna. Fristående förskolor som väljer att inte följa riktlinjerna och de lokala handlingsplanerna måste kunna visa för tillsynen att man handlar på andra sätt som uppfyller styrdokumentens intentioner.

⁹ Kommunfullmäktige 2013-10-14, [Länk till Stockholm.se/ef](http://www.stockholm.se/ef)